H4i NOMINAALILAUSE (ktiv male)

(päivitelty 12.9.2023)

H4 HEPREA KIELIOPPI https://gen.fi/h4.html
H4i LAUSEOPPI https://gen.fi/h4i.html
H4i Nominaalilause (ktiv male)
https://gen.fi/h4i-nominaalilause-kt.html

SISÄLLYSLUETTELO

0. Dokumentteja
1. Johdanto
2. Nominaalilauseen predikaatti
2.1 Adjektiivi
2.1.1 Adjektiivi on yleensä epämääräisessä muodossa
2.1.2 Nominaalilauseen ja attribuuttirakenteen erottaminen
2.1.3 Vertailun osoittaminen
2.2 Substantiivi
2.3 Pronomini
2.4 Numeraali
2.5 Partisiippi
2.6 Adverbi tai prepositioilmaus
2.6.1 Paikanilmaus
2.6.2 Ajanilmaus
2.6.3 Omistajanilmaus
2.6.4 Muu seikanilmaus
3. Huomioita klassisen ja nykyheprean eroista
3.1 Sanajärjestys
3.2 Kopula
3.3 Aikamuoto ja tapaluokka
3.4 Kieltosana

0. DOKUMENTTEJA

H Heprea, sivukartta
https://gen.fi/h-sivukartta.html

Academy of the Hebrew Language (Heprean kieliakatemia) (AHL)
https://hebrew-academy.org.il/
Aejmelaeus et al.: Ihan täyttä hepreaa. Kirjapaja 2015 (ITH)
Glinert, Lewis: Modern Hebrew. An Essential Grammar. 4th ed. Routledge 2016
Lyytikäinen & Gamzu: Opi hepreaa. 2. p. Aurinko Kustannus 2020 [2017] (LG)

1. JOHDANTO

Tämän dokumentin voi lukea myös vokalisoituna:

H4i Nominaalilause
https://gen.fi/h4i-nominaalilause.html

Tavanomainen lause on verbaalilause, jossa predikaattina on persoonamuotoinen teonsana eli verbi: Jeesus pelastaa. Minä uskon. Tee sinäkin parannus! Lauseenjäsennyksen tärkein sana on subjekti eli se, mistä jotakin sanotaan. Lauseen predikaatti on puolestaan se, mitä tuosta subjektista kerrotaan. Verbaalilauseessa predikaattina on siis persoonamuotoinen verbi.

Toisin kuin useimmissa länsikielissä (suomi, ruotsi, englanti, saksa jne.) heprean kielessä käytetään verbaalilauseen lisäksi myös nominaalilausetta.

משפט שמני

nominaalilause, nominal clause, "nimellinen lause"

Myös esim. venäjän kielessä – ja varmaan myös ukrainan – on nominaalilause. Nominaalilauseessa ei ole persoonamuotoista verbinmuotoa, josta ilmenisi sekä tekijän eli subjektin luku (yksikkö tai monikko) että persoona (1., 2. tai 3.).

Nominaalilauseessa subjekti on yleensä lauseen ensimmäisenä sanana. Subjekti on lauseen lukijalle tai kuulijalle yleensä lauseen tunnetuin tai määrätyin sana. Subjekti on siksi yleensä määräisessä muodossa tai muuten määräinen (erisnimi, suffikoitu sana, pronomini tai määrätyn omistama).

Nominaalilauseen suomenkieliseen käännökseen on lähes aina lisättävä sopiva persoonamuotoinen verbi, useimmiten jokin olla-sanan muoto. Idiomaattisissa huudahduksissa (Hakol beseder! Kaikki on kunnossa!) verbi voidaan jättää käännöksestä myös pois: "Kaikki kunnossa!"

Klassisessa hepreassa nominaalilause voi viitata myös menneisyyteen tai osoittaa käskyä. Nykyheprean puhekielessä nominaalilausetta käytetään yleensä ilmaisemaan vain indikatiivin (tositapa) preesensiä.

2. NOMINAALILAUSEEN PREDIKAATTI

Nominaalilauseen predikaattina voi olla

- 1. adjektiivi
- 2. substantiivi
- 3. pronomini
- 4. numeraali

- 5. partisiippi = NH:n preesens
- 6. adverbi tai prepositioilmaus

2.1 ADJEKTIIVI

2.1.1 ADJEKTIIVI ON YLEENSÄ EPÄMÄÄRÄISESSÄ MUODOSSA

Predikaattina toimiva adjektiivi seuraa subjektin sukua ja lukua.
Nominaalilauseen subjekti on yleensä määräisessä muodossa mutta predikaattina toimiva adjektiivi epämääräisessä.
[Klassisessa hepreassa lause voi viitata myös menneeseen aikaan.]

(8)

הסוס טוב.

Hevonen/ori on [oli] hyvä.

הסוסים טובים.

Hevoset/orit ovat [olivat] hyvät/hyviä.

הסוסה טובה.

Tamma on [oli] hyvä.

הסוסות טובות.

Tammat ovat [olivat] hyvät/hyviä.

המלכה יפה.

Kuningatar on [oli] kaunis.

ביתו גדול.

Hänen talonsa on [oli] suuri.

אלוהי ישראל קדוש.

Israelin Jumala on pyhä.

היא חכמה.

Hän on [oli] viisas.

2.1.2 NOMINAALILAUSEEN JA ATTRIBUUTTIRAKENTEEN EROTTAMINEN

Attribuuttirakenteessa "hyvä hevonen jne." adjektiivi on poikkeuksetta aina pääsanansa jälkeen. Attribuutti seuraa aina myös pääsanansa sukua, lukua ja määräytyneisyyttä:

(8)

סוס טוב
הסוס הטוב
סוסה טובה
הסוסה הטובה

סוסים טובים
הסוסים הטובים
סוסות טובות
הסוסות הטובות

Jos sekä pääsana että siihen liittyvä adjektiivi ovat kumpikin epämääräisessä muodossa (sus tov, susa tova jne.) niin kysymyksessä voi klassisessa hepreassa olla myös nominaalilauseena ilmoitettava yleinen toteamus: "Jokainen hevonen on hyvä." "Kaikki hevoset ovat hyviä." "Hevonen on hyvä juttu."

Tällaisia yleisiä toteamuksia esiintyy kuitenkin vain harvoin. Yleensä kysymyksessä on adjektiiviattribuutti: "(joku, eräs, yksi) hyvä hevonen".

(8)

סוס טוב

(joku) hyvä hevonen
tai: (Jokainen) hevonen on hyvä. (Hevonen on hyvä juttu.)

מלך טוב

(joku) hyvä kuningas
tai: (Jokainen) kuningas on hyvä. (On hyvä juttu, että on kuningas.)

Nykyhepreassa käytetään nominaalilauseessa tällaisessa tilanteessa ilmaisun tarkentamiseksi kopulaa eli sidesanaa.

NH סוס טוב

(joku) hyvä hevonen

NH סוס הוא טוב.

(Jokainen) hevonen on hyvä. (Hevonen on hyvä juttu.)

NH מלך טוב

(joku) hyvä kuningas

NH מלך הוא טוב.

(Jokainen) kuningas on hyvä. (On hyvä juttu, että on kuningas.)

Jos adjektiivi on ennen pääsanaansa, niin silloin kysymyksessä ei voi olla attribuutti. Attribuutti on aina ja poikkeuksetta vasta pääsananansa jälkeen. Lauseen aloittava adjektiivi on siis aina predikaatti.

טוב סוס.

(Jokainen) hevonen on hyvä. (Hevonen on hyvä juttu.)

טוב מלך.

(Jokainen) kuningas on hyvä. (On hyvä, että on kuningas.)

2.1.3 VERTAILUN OSOITTAMINEN

Predikaattina oleva adjektiivi voi olla vertailua osoitettaessa myös määräisessä muodossa. Jotta ilmaisu ei sekoittuisi adjektiiviattribuuttiin, niin nominaalilauseessa käytetään tarvittaessa puuttuvaa verbiä korvaamassa kopulaa eli sidesanaa (kolmannen persoonan pronominia). Klassisessa hepreassa kopula ei kuitenkaan ole pakollinen. [Klassisessa hepreassa nominaalilause voi liittyä myös menneeseen aikaan (oli/olivat).]

Jos vertailtavia on kaksi, niin silloin käännökseksi käy parhaiten komparatiivi eli voittoaste: parempi, nuorempi jne. Jos vertailtavia on enemmän kuin kaksi, niin käännöksenä voi käyttää superlatiivia eli yliastetta: paras, nuorin jne.

(4)

יעקב ועשו אחים.

יעקב ועשו הם אחים.

Jaakob ja Esau ovat [olivat] veljeksiä.

[יעקב הקטן]

NH יעקב הוא הקטן.

Jaakob on [oli] nuorempi ("se pieni").

[דוד הגדול מן המלכים]

NH דוד הוא הגדול מהמלכים.

Daavid on [oli] kuninkaista suurin ("se suuri").

[שבעת אחים לדוד ודוד הקטן]

NH יש לדוד שבעה אחים, ודוד הוא הקטן.

Daavidilla on [oli] seitsemän veljeä, ja Daavid on [oli] nuorin ("se pieni").

טוב רע קרוב מאח רחוק.

NH רע קרוב הוא טוב מאח רחוק.

Läheinen ystävä on parempi kuin kaukainen veli.
"Läheinen ystävä on hyvä kaukaisesta veljestä."

H4P מִן min-prepositio
https://gen.fi/h4p-min.html

2.2 SUBSTANTIIVI

Nominaalilauseen predikaattina oleva substantiivi voi olla joko epämääräisessä tai määräisessä muodossa. Jos predikaatti on määrätty, niin se viittaa johonkin tunnettuun tai edeltä mainittuun.

Jos sekä subjekti että predikaatti ovat samassa määräytyneisyysmuodossa olevia substantiiveja, niin nykyhepreassa on tällöin käytettävä kopulaa (hu, hi, hem, hen). [Klassisessa hepreassa kopula ei ole pakollinen.] Nykyhepreaa tuottavan on yksinkertaisinta ja varminta käyttää aina kopulaa, kun "substantiivi" on "substantiivi".

(11)

דוד מלך.
דוד הוא מלך.

Daavid on kuningas. (kopula ei pakollinen)

[דוד המלך]
דוד הוא המלך.

Daavid on se kuningas.

- sekä subjekti että predikaatti ovat määräisessä muodossa olevia substantiiveja: NH:ssa kopula on pakollinen

הוא המלך.

Hän on se kuningas.

אתה איש.

Sinä olet mies.

אתה האיש.

Sinä olet se mies.

המלך נער.

המלך הוא נער.

Kuningas on nuorukainen.

שלמה מלך.

שלמה הוא מלך.

Salomo on kuningas.

זה הר.

Tämä on vuori.

אני מורה.

Minä olen opettaja.

אתם תלמידים.

Te olette oppilaita.

אני הרועה הטוב.

Minä olen se hyvä paimen. (Joh10_11)

2.3 PRONOMINI

Kolmannen persoonan pronominia (kopulaa) voidaan käyttää "pelkkää" olemista ilmaisevassa lauseessa predikaattina.

(3)

אני הוא.

Minä olen. (BSI 1995 Matt14_27 rinn.)

- po. אֶהְיֶה "Minä Olen" (2Moos03_14)
  selitettynä klassisen heprean imperfektin merkityksellä

אנחנו הם.

Me olemme.

היא היא.

Hän/Se (fem.) on.

2.4 NUMERAALI

Numeraalia voidaan käyttää predikaattina joko substantiivisesti (kardinaali eli perusluku) tai adjektiivisesti (ordinaali eli järjestysluku).

(2)

אדוני אחד.

Herra on Yksi. (5Moos06_04)

רחל שנית.

Rachel on toinen.

2.5 PARTISIIPPI

Predikaattina toimiva partisiippi ilmaisee jatkuvaa tekemistä. Adjektiivin tavoin taipuvaa partisiippia käytetään nykyhepreassa ilmaisemassa nykyhetkistä toimintaa eli preesensiä. Preesens-tekeminen voidaan suomessa ilmaista myös rakenteella "olla tekeväinen/tekemässä".

(8)

המלך רואה.

Kuningas näkee ("on näkeväinen/näkemässä").

ישוע אוהב.

Jeesus rakastaa ("on rakastavainen/rakastamassa").

אני כותב.
אני כותבת.

Minä kirjoitan. ("Minä olen kirjoittavainen/kirjoittamassa.")

אתה כותב.
את כותבת.

Sinä kirjoitat. ("Sinä olet kirjoittavainen/kirjoittamassa.")

הוא כותב.
היא כותבת.

Hän kirjoittaa. ("Hän on kirjoittavainen/kirjoittamassa.")

אנחנו כותבים.
אנחנו כותבות.

Me kirjoitamme. ("Me olemme kirjoittavaisia/kirjoittamassa.")

אתם כותבים.
אתן כותבות.

Te kirjoitatte. ("Te olette kirjoittavaisia/kirjoittamassa.")

הם כותבים.
הן כותבות.

He kirjoittavat. ("He ovat kirjoittavaisia/kirjoittamassa.")

2.6 ADVERBI TAI PREPOSITIOILMAUS

Nominaalilauseen predikaattina voi olla adverbi tai prepositioilmaus, joka kertoo subjektin

- 1. paikan
- 2. ajan
- 3. omistajan
- 4. muun subjektista kerrottavan seikan

2.6.1 PAIKANILMAUS

(3)

המשיח פה.

Messias on täällä.

ההר שם.

Vuori on siellä.

הוא בעיר.

Hän on kaupungissa.

2.6.2 AJANILMAUS

(2)

המסיבה היום.

Juhla on tänään.

מחר שבת.

Huomenna on sapatti.

2.6.3 OMISTAJANILMAUS

(3)

אני לדודי.

Minä kuulun rakkaalleni. Minä olen rakkaani oma.
("Minä olen rakkaalleni.")

המזמור הזה לדוד.

Tämä psalmi on Daavidin. Tämä psalmi kuuluu Daavidille.
Tämä psalmi on kirjoitettu "Daavidia" eli Messiasta varten.

הספר ההוא שלי.

Se/tuo kirja on minun.

2.6.4 MUU SEIKANILMAUS

(2)

הכול בסדר!

Kaikki on järjestyksessä/kunnossa! Kaikki kunnossa!

המכתב מאבא.

Kirje on isältä.

מכתב

mask. [mem-nom.] kirje

כתובת

fem. [segolaattityyppinen]
- 1. (1x, 3Moos19_28) merkki, piirros (tatuointi)
- 2. NH kirjoitus, osoite, inscription, address

3. HUOMIOITA KLASSISEN JA NYKYHEPREAN EROISTA

3.1 SANAJÄRJESTYS

Nominaalilauseen sanajärjestys on vapaa. Yleensä subjekti on määräisessä muodossa ennen predikaattia.

Käänteinen sanajärjestys, jota käytetään lähinnä klassisessa hepreassa, korostaa predikaattia.

(3)

המלך טוב.

Kuningas on hyvä.

טוב המלך.

Kuningas on hyvä. (hyvyys korostuu)

נער אנוכי.

Minä olen (vasta) nuorukainen. (nuoruus korostuu)

3.2 KOPULA

Nykyheprean kielioppisääntöjen mukaan nominaalilauseessa tulee tarvittaessa käyttää selvyyden vuoksi kopulaa. Kopulana eli yhdistäjänä käytetään kolmannen persoonan pronominia hu, hi, hem tai hen. Raamatun hepreassa kopula voi myös jäädä pois.

Kopula on nykyhepreassa pakollinen, jos subjekti ja predikaatti ovat samassa määräytyneisyysmuodossa olevia substantiiveja.

H4i Kopula eli yhdistävä sidesana
https://gen.fi/h4i-kopula.html

(5)

דוד הוא האיש.

Daavid on se mies.

[דוד האיש]

Daavid on [oli] se mies.

- NH:ssa tämä olisi appositito- eli substantiiviattribuuttirakenne: "Daavid-mies"

עיר היא נקבה.

Kaupunki on feminiini. (kieliopillinen määrittely)

כלב הוא חיה.

Koira on eläin.

- yleinen määrittely: Jokainen koira on eläin. Kaikki koirat ovat eläimiä.

Pitkähkön subjektin yhteydessä on myös syytä käyttää kopulaa.

האחים הצעירים שלו הם חיילים.

Hänen nuoremmat veljensä ovat sotilaita.

3.3 AIKAMUOTO JA TAPALUOKKA

Nykyhepreassa nominaalilausetta käytetään vain preesensin eli nykyhetken ilmaisemiseen. Raamatussa nominaalilausetta voidaan käyttää myös menneisyydestä kerrottaessa.

(2)

דוד מלך.

BH: Daavid on/oli kuningas.
NH: Daavid on kuningas.

Klassisessa hepreassa nominaalilause voi viitata myös tulevaan aikaan tai se voi osoittaa käskyä.

ברוך אדוני!

Herra on (olkoon tai on oleva) siunattu!

Tanachissa on tekstiyhteydestä pääteltävä, mitä aikamuotoa ja tapaluokkaa käännöksessä käytetään.

3.4 KIELTOSANA

Klassisessa hepreassa nominaalilauseen kieltosana on aina substantiivinen "ein".

(2 +)

אין יוסף שם.

Joosef ei ole [ollut] siellä.

אין פה נביא.

Täällä ei ole [ollut] profeettaa.

יש פה נביא.

Täällä on [oli] profeetta.

רואה

mask. näkijä (vanha nimitys profeetalle)

√ראה nähdä

sisarj. √רעה nähdä ja pitää huolta lähimmäisen tarpeista,
olla ystävä, v. paimentaa

רועה

mask. paimen

רע

mask. ystävä

רות

henk. fem. "ystävätär"

serkkuj. √רעע jättää lähimmäisen tarpeet täyttämättä:
v. olla paha, tehdä pahaa

רע

adj. paha

Ein-kieltosana suffikoituna:

- hakasulkeissa klassisen heprean rinnakkaiset energiset suffiksimuodot
- mon. 1. c. -suffiksilla on vain energinen muoto,
  joka on identtinen yks. 3. mask. energisen suffiksimuodon kanssa

אינִי [אינני]
אינְך
אינְך
אינוֹ [איננו]
אינָה [איננה]

איננו
אינכם
אינכן
אינם
אינן

Nykyhepreassa ein-kieltosanaa käytetään ns. tilalauseessa ilmaisemaan "jotakin ei ole olemassa" eli jonkin oleminen kielletään. Vastaavassa myönteisessä ilmaisussa olisi "jesh".

(8)

אין כסף.

Ei ole rahaa.

יש כסף.

On rahaa. / Rahaa on.

אין דבר!

interj. Ei se mitään! Ei se haittaa! "Asian olemattomuus!"
(esim. vastaus kevyeen anteeksipyyntöön tai kiitokseen)

יש דבר!

interj. No on syytäkin!

Nykyheprean puhekielen preesenslauseen (predikaattina partisiippi) kieltosana on "lo".

אני לא מדבר ערבית.

NH (puhek.): Minä en puhu arabiaa.

Klassisessa kirjakielessä lause kuuluisi
("Minun olemattomuuteni puhuvainen arabiaa"):

איני מדבר ערבית.

הם לא יודעים.

NH (puhek.): He eivät tiedä.

Kirjakielessä ("Heidän olemattomuutensa tietäväisiä."):

אינם יודעים.